

LA BATALLA DEL PORT

Mas temian la afrenta de no vencer
que el peligro de ser vencidos.

ZURITA.

I.

ENCARA 'ls aires encensan
las derrereras flors del matx
y al putx la ginesta daura,
com daura lo blat al plá.
Encara esclatan las rosas,
lo sol no crema los camps,
y encara dona ombra fresca
de los arbres lo fullám.
Juny comensa y, ajensada
ab las flors que 'l matx li ha dat,
ageguda en la planura,
Barcelona 's mira al mar.
Bè n' hi diuhen d' amoretas
las onas tot relliscant;
cap la toca, totas móren
en la platxa al arribar.
Bè n' hi contan d' otras terras
maravellas, vents y aus:
la comtesa Barcelona
res al mon tè qu' envejar.

Passa 'l rey la mitx diada
 en lo jardí del palau
 mirant los clavells y rosas
 que brodan los caminals.
 Passa 'l rey la mitxdiada
 un ramell de flors lligant.
 ¿Quin rey es voléu saberne?
 se diu Pere y dú punyal.
 Si somriure lo vegessen
 del paláu los cortesans,
 si ab flors á la ma 'l miressen,
 quedarian estorats;
 car diuhen las malas llangas
 que 'l rey quan riu pensa mal,
 y un jorn, de dol per Valencia,
 ab un barbé ho vá provar.

De genolls damunt la sorra
 li cull las flors un esclau,
 trist pe 'l recort de la patria,
 pe 'l sol de l' India colrat.
 De genolls damunt la sorra,
 las flors bellas va triant;
 y si una ma las arrenca
 las dona al rey l' altra ma.
 Y cull las rosas encesas,
 los retallats clavells blanchs,
 los lliris blaus y las dálias
 que pinta 'l color morat.
 Lliga 'l rey y l' esclau tria,
 mes, d' un girasol davant,
 de sopte l' esclau s' encanta
 restant com meravellat.
 La flor sa patria remembra
 y, vers al sol al girars',
 també com l' esclau se gira
 vers al sol de llibertat.

Lo rey, mirántsel, s' espera,
 mes ja 's cansa d' esperar;
 clou lo puny:—¿Qué fas? li crida,
 y no contesta l' esclau.
 —¿No 'm sents? lo rey li pregunta;
 y, alsantne lo bras, irat,
 un colp á lo cap li dona
 que tantost li bada 'l cap.

A son amo l' esclau mira
 y dels ulls li surten llamps,
 se mossega ab rabia 'l llavi
 y del llavi li surt sanch.
 Mes calla y lo cap acota,
 y las flòrs ne va triant,
 y ab tal força las arrenca
 que fins branca y arreus tráu.

De lo qu' has fet, rey En Pere,
 massa te 'n recordarás.
 Tú veurás quan l' hora sia
 si tè memoria l' esclau.

II.

Besat per las onadas,
 Ventát per lo garbí,
 damunt de rochs y sorra
 s' enlaira 'l Montjuhich.
 Al mar gira l' esquena
 y guayta, embadalit,
 del Born á la Dreçana,
 del Clos al Regomir.
 Allá d' allá lo miran

los monts, esporuguits,
qu' un jorn, del fons del aiga
van véurelo surtir;
y 'l Llobregat, que corra
com cinta d' argentviu
cap á la mar llasantse,
vol á sos peus morir.
Violas y ginestas
li pintan lo vestit;
li dona los seus flayres
lo rústich romaní,
y un camp de farigola
du com plomall al cim.
Sols l' erm resta en sa falda
del cementir juhí,
l' esboranch, que á la pedra
los homes van obrir,
y damunt tot, la torra
de lo castell altiu.
Desde la torra un guaite
vetlla de dia y nit;
cap á la mar ne mira,
cap á la mar sens fi.
Los raigs del sol l' enlluernan
y veu per tot relluhir,
com pols de plata, l' aiga
que pren del sol lo brill.
Tres colps los ulls acluca,
tres colps los torna á obrir.
—Galeras son de guerra,
mirant l' horisont diu.
Guayta ab recel la ratlla
que al cel fa de confí.
—¡Galeras de Castella!
ab ansia torna á dir.
—¿Son molts?... Duas... quatre. .
¡Ay sants del paradís!

¡La escuadra de Castilla
 de guerra s' en ve aquí!
 Rey al penó rumboja
 d' una galera al cim...
 ¡lo rey que crudel diuhen,
 lo rey deu ser allí!
 ¡Qué la Verge y sant Jordi
 nos vullan proteger!

III.

MISSATGER de novas,
 novas de tristor,
 lo guayte cavalca
 cap al Palau nou.
 Esperona un poltro
 que passa, fent bots,
 las hortas y plassas,
 y, ple de temor,
 al palau arriba
 y 's para de colp.

—Senyor rey, depressa
 dech parlar ab vos.
 Jo de la marina,
 vostre guayte soch;
 senyor rey, la patria
 perilla de mort.
 La nova que porto
 pit y pressa vol.
 las naus de Castilla
 ja 's veuhen del port.

—¿Son moltras?—De tantas
 contarlas no 's pot.

Sots una corona
torras y lleons,
brodats d' or y seda,
ne mostra un penó,
y en altrás se mira,
daurat per lo sol,
de los portugueses
l' escut ergullós.

—Deu vellas galeras
ne tenim tant sols;
mariners nos mancan
y nos manca tot.
¡Ay de Barcelona!
¡Ay las d' Aragó!
—Senyor rey, la patria
vol fets y no plors.
Lluytém, que no guanya
sinó qui Deu vol.

—Guayte de la torra
tú 'm donas valor.
Si ells tenen la força,
tením la rahó.
Volen nostra terra
passá á sanch y foch,
de conquesta venen,
guífals l' ambició.
Lluytém per la patria,
lluytém com á forts;
la Verge y sant Jordi
qu' ajudin als bons.

Gelabert Cruilles,
manau que tothom,
armat com se puga,
se 'n vaja á n' al port.

En Uch de Cardona,
 dessobre del pont
 de la nau més alta,
 posau l' enginy nou,
 que balas de ferro
 fa saltá' ab lo foch.

Del Vallés los pobles
 que portin socós,
 crídals Barcelona
 per lluyta d' honor.
 —¡La patria perilla
 digui ab son ressó
 lo batall de ferro
 á camps, valls y monts.
 ¡Via fora! ¡La patria
 perilla de mort!

IV.

CRIT de guerra y veu d' aussili
 llansa 'l toç de somatent;
 portan armas, baxan collas
 de mes amunt del Vallés.
 Los minyons de la marina
 mariners tots volen ser;
 los pagesos s' oferexen
 per bátrers com ballesters.
 Los carrers, umplerts pèls homes,
 de soldats semblan torrents,
 y semblan castells las casas,
 y las plassas campaments.
 Las donas portan faxinas
 pera tapar los carrers;
 la llarga espasa dels pares

carretejan los bailets.
 Per tot graellas encesas
 espurnas llansan al cel,
 per tot lo dringar del ferro
 y el pas dels soldats se sent.
 Dalt dels putxs creman fogueras,
 clar dia la nit parex,
*y may paran las campanas
 de tocar á somatent.*

Gran gentada y gran cridoria
 hi ha en la porta del Concell,
 que 'ls concellers tenen junta
 dintre del Saló de Cent.
 Los ciutadans á la plassa
 dónan novas y parers:
 qui menys sab es qui mes conta,
 qui mes pensa, calla mes.
 Diuhen uns que la batalla
 á dins la ciutat déu ser;
 y vólen altres que lluiten
 sols vaxells contra vaxells.
 Un maçer que se 'ls escolta
 los contempla mitx riguent.
 Ningú diu que s' negui á bátrers,
 ni tant sols un conceller.
 —Cada terra fá sa guerra,
 crida enujat un pagés;
 y aquí á la terra y á l' aiga
 y fins al cel nos batém.
 Tothom diu al escoltarlo:
 —Probarém avuy que 's cert.
*Y may paran las campanas
 de tocar á somatent.*

Súrten nobles y entran nobles
 al paláu del Senyor rey,

dins la cambra mes reclosa
 lo rey gran concéll hi té.
 Sentát escolta 'l que diuhen
 los mes preuáts cavallers,
 aprop d' ell, pera servirlo,
 l' escláu de l' India está dret.
 —Bo será que 's pösen bríngolas
 per protegir als vaxells.
 —Bé diéu, lo comte d' Osona,
 que 's fassa com vos diéu.
 —Del port al mitx de la boca,
 bo será que anclas clavem,
 perque l' enemich s' hi clavi
 si entrar á n' al port pretén.
 —Fassamho, y un clar dexeuhi
 perque sortirne poguém.
 —Lo clar será prop las tascas.
 —Guardaune d' assó 'l secret.
 L' escláu, qu' ho sent, riu ab joya;
 se 'n ván tots, sols resta 'l rey,
*y may paran las campanas
 de tocar á somatent.*

V.

Poch á poch murmura l' ona,
 fosca nit lo cel cubrex,
 y ab tenebras Barcelona
 amortallada parex.

Mariners mil ab prestesa
 dexan caure anclas al mar,
 y á la llum de teya encesa,
 treballan sens descansar.

Ván depressa tots y callan,
fora del mar, no 's sent res.
Sens saber perque treballan,
míral's l' enemich sorprés.

Com visions espabentables,
se 'ls veu sempre treballar.
L' enemich diu:—Són diables
que ván fent mes fondo 'l mar.

De sopte, de Barcelona
sembla venir un remor,
com si pegués damunt l' ona
ab las mans un nadador.

Un obrer lo sent; parantse,
mira y veu la fosquetat.
Torna al treball persignantse:
res ha vist y s' ha espantat.

—Demá, pensa, es la batalla,
y per çó es que dins del port
un mal esperit treballa
per llaurar lo camp de mort.

Y á torná' á mirar no gosa
y la remor vá crexent;
respiració fatigosa
sembla qu' en la mar se sent.

Lluny de las naus catalanas
la remor sembla fugir,
las galeras castellanas
la comensan á sentir.

—¿Qu' hi ha? un centinella crida,
y en las onas escumants

li respon veu enfosquida:
—Un amich dels castellans.

—Una corda per la borda
dexa anar un matalot
y un hom puja per la corda,
regalimant aiga y llot.

Salta á la nau de Castella,
diu depressa:—Al rey cridáu,
y á la llum d' una graella
tots lo veuhen: es l' escláu.

Surt lo rey, l' escláu se 'l mira.
—Parla ja.—Quan restém sols.
Tothom d' aprop se retira.
—¿Parlar puch?—Digas qué vols.

—Prop del port enginys de guerra
los catalans fán clavar;
no podréu arribá á terra.
—¿Y qué vols?—Vos vull guiar.

—¿Y pot merexer confiansa
qui á sòn senyor es traidor?
—Sò fidel á ma venjansa;
fiauvos de mí, senyor.

—Per si m' ets traidó, una corda
recorda que tinch y un pal.
L' escláu índiá sols recorda
que á sa venjansa es lleal.

VI

DE seda y or ampla tenda
 sembla 'l cel quan ix lo sol,
 de seda blava lo sostre
 y ell sarrell de núvols d' or.
 Com may pur y hermòs brillava
 damunt la mar aquell jorn
 que, fent fugir á Castella,
 vá fer famòs á Aragó.
 Com may potser contemplaren
 núvols blanchs y núvols rotxs
 los tristos que ja esperavan
 de la tomba la foscor.
 Mil flaires los vents de terra
 escampavan per l' entorn,
 suáu las matexas onas
 relliscavan sens remor;
sols l' home ab dolor plorava,
sols ell pensava en la mort.

Tant bell punt lo sol exía,
 ja feya brillar lo sol
 cascos, armas y corassas,
 plomas bandas y penons.
 Tant bell punt lo sol exía,
 ja daurava ab sa claror
 fora 'l port naus de Castella,
 y las nostras dins del port.
 Fòu senyal lo trench del auba
 per embestir ab rencor;
 ván volar fletxas y pedras,
 ván cridar los matalots.

De Castella 'l rey cridava:

—¡Avant sempre sens pahor!
ferian los rems las onas
que tallavan los timons,
y als enemichs atiava
folla de joya la mort.

—No passarán, diu En Pere;
no entrarán, ¡ja perduts són!
y s' esglaya mirant qu' entran
los castelláns dins del port.
—¡Llamp de Dèu! crida. ¿Qui 'ls guia?
pregunta de rábia foll.
Desd' una nau castellana
somrient l' escláu li respon.
Com avans l' escláu, mossega
lo rey lo llabi ab furor:
—¡Au! crida, foch! La bombardada
que llensi balas de foch.
S' ou com un tró, y á tóts sembla
que ja 's vá á badar lo mon;
damunt las naus castellanas
ferro ruent hi plou á doll.
Sols la mort no s' esparvera.
sols riu y canta la mort.

Las naus de Castella 's badan,
reben lo ferro qu' hi plou:
si una bala al pont arriba,
de morts s' encatifa 'l pont;
y tiran núbols de fletxas
los ballesters de Aragó,
y desde terra las brígotas
llambordas llansan per tot.
Lo pal trencát cáu á l' aiga,
peta la corda que 's romp,
los morts umplen las cobertas,

la sanch pinta 'l mar de rotx.
 Lo rey de Castella crida:
 —¡Anémsen! ¡Fugím del port!
 Quan llamps ne súrten del aiga,
 ¿quin home bátrerse pot?
Veyent que 'l festí s' acaba,
ja 's posa trista la mort.

Las naus de Castella fugen
 davant l' escut d' Aragó;
 lo rey d' Aragó las mira
 pérdrers lluny en l' horisont.
 Sols una nau resta enrera,
 y á lo derrer ratx del sol
 ensenya 'l cap d' una corda
 balandrejár s' l' escláu mort.
 —Miráu, lo rey Pere crida,
 miráu si so jo sortós:
 cercant mon escláu venjansa,
 nos ha dát avuy la sort.
 Li has pagat rey de Castella
 com li hauria pagat jo.
 Tocáu nacres y trompetas!
 ¡Victoria! ¡Al aire 'ls penons!
 De Barcelona es la gloria
 de la batalla del port.

